

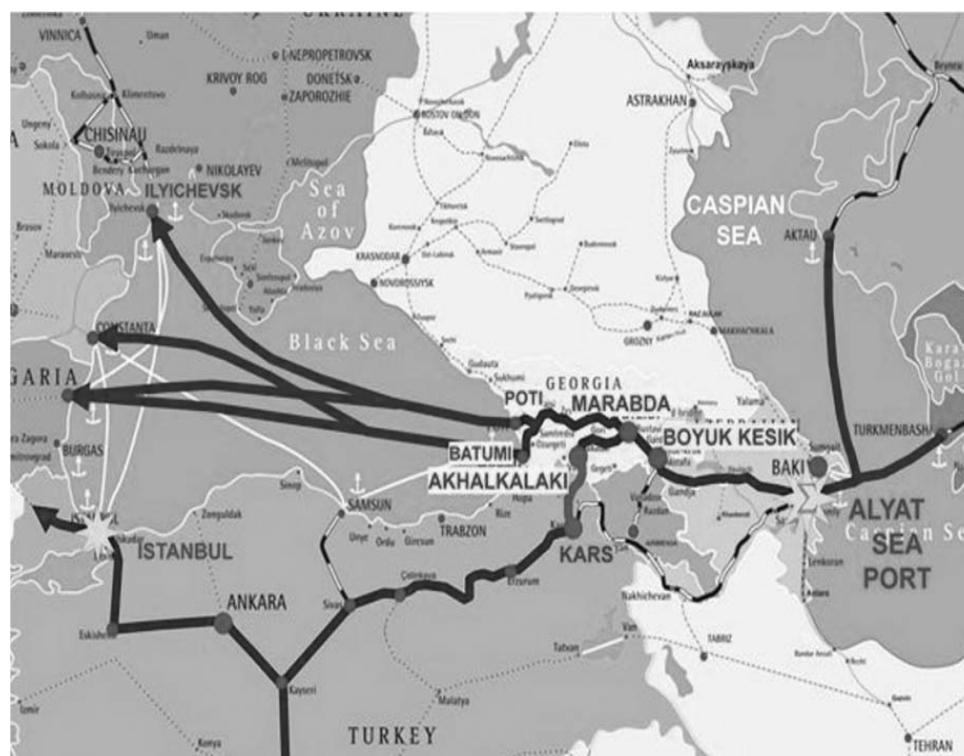
Harada vətəndaşın Vətənə yolu yoxdur?

Prezident İlham Əliyev: " Biz Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvana niyə müxtəlif, başqa yollarla getməliyik?"

Artıq 35 ildən çoxdur ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası blokada şəraitində yaşayır. Və Ermənistən hesab edir ki, vətəndaşı Vətənindən ayırmada haqlıdır, bu, elə belə də olmalıdır. Lakin bir məsaləni qətiyyən düşünmək istəmir ki, axı dünyanın harasında vətəndaşın Vətənə yolu yoxdur? Əlbəttə, heç yerində. Tək bunu fikirləşmək yetərlidir ki, bütün dünya bilsin ki, Ermənistən Naxçıvanı Azərbaycandan ayıri salıb. Təsəssüf ki, Ermənistən qara tikan kolu olub bir dövlətin iki əraziyi arası keçməsi və bir xalqın minlərlə nümayəndəsinin yolunu Vətənindən kəsməsi üçün özünü təqsirkar bilmir.

Dövlətimizin başçısı yanvarın 7-də yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə Naxçıvanla və Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı dəyərli fikirləri ilə bu məsələnin üzərinə yenidən gəldi: Biz istəyirik ki, Cənubi Qafqazda sülh olsun, əməkdaşlıq olsun, onlar bize mane olmasınlar. Onlar Türkiye ilə Azərbaycan arasında coğrafi manə kimi fealiyyət göstərməsinlər. Zəngəzur dəhlizi açılmalıdır ve açılaçaqdır. Onlar bunu nə qədər tez başa düşsələr, o qədər də yaxşıdır. Biz belə vəziyyətdə qala bilmerik. Biz Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvana niyə müxtəlif, başqa yollarla getməliyik? Bizim birbaşa əlaqəmiz olmalıdır və bu əlaqə Ermənistənin suvereniyini şübhə altına qoymur. Sadəcə olaraq, onlar 10 noyabr Bəyannın müddəalarını yerinə yetirməlidirlər. Orada hər şey açıq-aydın göstərilib. Biz dörd ildən çoxdur ki, səbir göstəririk. Dörd ildən çoxdur istəyirik ki, bu, danışqlar yolu ilə həll olunsun. Biz nə qədər gözləmeli olacaq və nə üçün gözləməliyik? Yəni, onlar bütün bunları nezəre almırlılar. Mən bir dəfə demişəm, onlar gərek bizi əsəbləşdirməsinlər

ve başa düşsünlər ki, burada söz sahibi bizik və Cənubi Qafqazda Azərbaycan aparıcı iqtisadiyyatdır, aparıcı hərbi gücdür və aparıcı dövlətdir. Bugünkü dünyada güc amili öpləndədir və bunu heç kim unutmasın.

Naxçıvan: 35 il əvvəl

Bu gün Naxçıvan blokada şəraitində yaşaya-yaşaya inkişafın müyyən mərhelesiində olsa da, bu inkişafla dünyaya nümunə olan bir regiona çevrilsə de, lakin bu qədim yurd yeri blokada vəziyyətindədir. Belə isə onun blokada salındığı illərə qısa bir tarixi səfər edək.

1988-1993-cü illərdə Ermənistən Azərbaycana qarşı tamah dişini qıçayanda və bir-birinin ardınca torpaqlarımızı işğal edən Naxçıvan üçün də olmazın çətinlikləri yaradı. Yəni bu çətinliklər öz-özüne yaranmadı, ermənilər tərefindən yaradılırdı. Çünkü Naxçıvanın işğali da düşmənin baş planında əsas yer alırdı. Başlanğıc olaraq artıq 88-89-cu illərdə Bakı-Naxçıvan qatarlarında hər gün yeni-yeni hadisələr töredilirdi. Qatarlar əvvəlcə daş yağısına tutulur, daha sonra isə gülləbaran edilirdi. Vagonlar, pəncərələri desik-deşik idi, yaxud da pəncərə şüşələri tamamilə qırılıb tökülmüşdü, yerinə nazik taxta lövhələr vurulmuşdu. Maşinistlər iki gündən bir döyüüb, təhqir edilirdi. Sənəşinlərin

taleyi tehlükə altında idi və bu, ozamankı Azərbaycan rəhbərliyini əsla narahat etmirdi. Lakin Naxçıvanlılar yenə də qatarlardan istifade etmək məcburiyyətində idilər. Çünkü paytaxt Bakıya bu nəqliyyat vasitesi ilə gedib-gəlmək ucuz başa gelirdi və odövrük iqtisadiyyatı tənəzzülə ugramış ölkənin unudulmuş regionu olan Naxçıvanın əhalisi çox kasib vəziyyətdə yaşıdığı üçün həyatları təhlükə altında olsa da, bu nəqliyyatdan istifade edirdi.

Ermənistən Naxçıvana gələn elektrik enerjisini mütəmadi kəşir, qaz kəmərini partladırdı. Nəticədə isə bu yerin əhalisi həftələrlə, aylarla işsiz, qazsız qalır, qış aylarında Naxçıvanın sərt kontinental iqlimində soyudan donurdu. Elektrik enerjisinin kəsilməsi zavod, fabrikların fəaliyyətinə dayanmasına, iş yerlərinin bağlanması, əhalinin aqlıq, səfələtlə üzləşməsinə, xüsusi isə bölgənin informasiya blokadasına salınmasına səbəb olmuşdu. Əhali ölkədə olan hadisələrdən bixəbər yaşıyordı. Prezident İlham Əliyev həmin günləri çıxışlarından birinde belə xatırlayıb: "Mənim yadimdadır, 1990-cı illərin əvvəllərində atamın yanına gelərkən qarənlik içinde yaşayırıq, biz özümüzü şam işığı ilə təmin edirdik. Ulu Önder Heydər Əliyev iş kabinetində neft lampasının işığında işləyirdi. Yəni biz o günləri yaxşı xatırlayıraq.

Naxçıvan blokadası və Ulu Öndər Heydər Əliyev

Ozamankı Azərbaycan rəhbərliyinin Naxçıvana ögey münasibətini də xatırlat-saq, muxtar respublikanın son derecə acı-naqılı durumu göz önüne gelir. Belə bir vaxtda Ulu Öndər Heydər Əliyevin Naxçıvana gəlməsi əhalinin əsl nicasına çevrildi, həmi böyük xilaskarını tapdı. 22 iyul 1990-cı il tariximizə böyük bir mərhələnin başlanğıcı, eyni zamanda Naxçıvanlıların xilası tarixi kimi daxil oldu. On minlərlə insan muxtar respublikanın şəhər, qəsəbə və kəndlərindən axın-axın Naxçıvan şəhərinə, Ulu Öndərin ziyarətinə gəlir, ona tükənməz sevgisini bildirirdi. Elə həmin gün Naxçıvan şəhərinin mərkəzi meydanında keçirilən möhtəşəm mitinqdə yüz minə yaxın insanın iştirakı da dahi rəhbərə xalqın sonsuz məhəbbət və inamının təntənəsi idi.

Təklənmiş bir adaya bənzeyən Naxçıvan görkəmlı şəxsiyyətin gelişisi ile nicat yoluna çıxdı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu baredə deyir: Sovet İttifaqının dağlığı ərefədə və ondan sonra Naxçıvan çox ağır günlər yaşayır. O illərdə ancaq Ulu Öndər Heydər Əliyevin əzmkarlılığı, qətiyyəti və siyasi bacarığı Naxçıvanı böyük bəlalardan qorudu. Azərbaycana edilmiş hərbi təcavüzən - 1990-cı ilin 20 Yanvar faciəsindən sonra Heydər Əliyev sovet rəhbərliyini kəskin şəkildə ittiham etdi və Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasından çıxdı. Bundan sonra ona qarşı böyük təzyiqlər başlandı. O, məcbur olub Moskvadan Bakıya döndü. Ancaq Bakıda ovaxtkı rəhbərlik təzyiqləri davam etdirirdi və Heydər Əliyev öz Vətənine, doğulduğu yerə - Naxçıvana gəldi. Onun gelişisi Naxçıvanı böyük bəlalardan qurtardı. Naxçıvanlılar Heydər Əliyevi qorular, Heydər Əliyev isə Naxçıvanı qorudu.

İllər ötdükçə blokada Naxçıvanı düşmənə meydan oxudu. Məhv olmaması, yaşaması ilə onların gözdağına çevrildi. Blokada Naxçıvanı informasiya blokadasını yarib səsini dünyaya yaydı. Mənsub olduğu ölkənin rəhbərliyinin cəsəret edib toxuna bilmədiyi məsələlərə toxundu. 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan parlamentinin dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin sedrili ilə keçirilən sessiyasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçüncü bayrağının dövlət bayrağı kimi qəbul edilməsi haqqında tarixi qərar imzalandı. Dahi şəxsiyyətin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adından "sovət sosialist" sözleri çıxarıldı.

Əvvəli səh. 4

Azərbaycanın müstəqilliyinə gedən yol Naxçıvandan başlandı. Bu yolu bələdçi isə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev idi. 1991-ci ildə qazandığımız və 1920-ci ildəki kimi itirilmək təhlükəsi qarşısında olan müstəqilliyimiz məhz Ümummilli Liderimizin sayesində xalqa bəxş olundu.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin blokada Naxçıvanında yaşadığı, fəaliyyət göstərdiyi dövr iki ilədək olsa da, Azərbaycan tarixinin böyük bir hissəsini əhatə edir. Böyük şəxsiyyətin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyalarındaki çıxışlarını, Naxçıvana gələn qonaqlarla səhbətləri, ayrı-ayrı sahələrdəki vəziyyətlə bağlı fikirlərini, müsahibələrini oxuduqca çox məqamlar açıqlanır. Bunlardan birincisi, Ulu Öndərə baxmayaraq ki, Naxçıvanda yaşadığı və fəaliyyət göstərdiyi vaxtlar da ölkə rəhbərliyi tərefindən təziyiqlər var idi, lakin onun Azərbaycan rəhbərliyinə həmişə böyük hörmət hissi ilə yanaşması dahi şəxsiyyətin böyük idarəciliq qabiliyyətinin, insanlığının, alicənablılığının neticəsi idi. İkincisi, Ulu Öndərin qonaqlara, xarici ölkələrdən gələn nümayəndələrə Naxçıvanın Azərbaycanın qədim ərazisi olduğunu tarixi faktlarla izahının şahidi olursan. Üçüncüsü, onun ölkədəki, eləcə də muxtar respublikadakı ictimai-siyasi hadisələrin siyasi təhlilinin və təcavüzkar Ermənistən, onun havadarlarının uzaq gələcəyə hazırlanmış planlarını nə qədər dəqiqliklə analiz etdiyini görürsən. Ümumilikdə isə Ulu Öndərin hər bir çıxışı, səhbəti bu günün bir tarix dərsidir ki, geləcək neslin Naxçıvan blokadası haqqında məlumat alması üçün bundan güclü ikinci bir mənbə yoxdur.

"Şərq qapısı" qəzeti: Naxçıvan blokadasının canlı şahidi

Muxtar respublika 35 ildən artıqdır ki, blokada şəraitində yaşayır. Naxçıvanda nəşr olunan "Şərq qapısı" qəzeti səhifələri blokada Naxçıvanın canlı şahididir. Blokadanın ilk illeri insanların tek ümidi "Şərq qapısı" qəzeti idi. Gündəlik çıxan bu qəzet muxtar respublikanın rayonlarına vaxtında çatdırıla bilmirdi. Yanacaq qit olduğuna görə nəqliyyat işləmirdi. "Şərq qapısı" Naxçıvanda, onun sərhədlərində, demiryolunda, həmçinin digər sahələrdə olan hadisələrdən bəhs edən çoxsaylı yazıları dərc edən, Naxçıvana qarşı erməni təxribatlarını tam təfsilati ile ortaya qoyn, sakınlara informasiya verən yeganə metbu orqan, insanların əlinin çatdığı, oxuya bildiyi, məlumat aldığı yeganə mənbə idi.

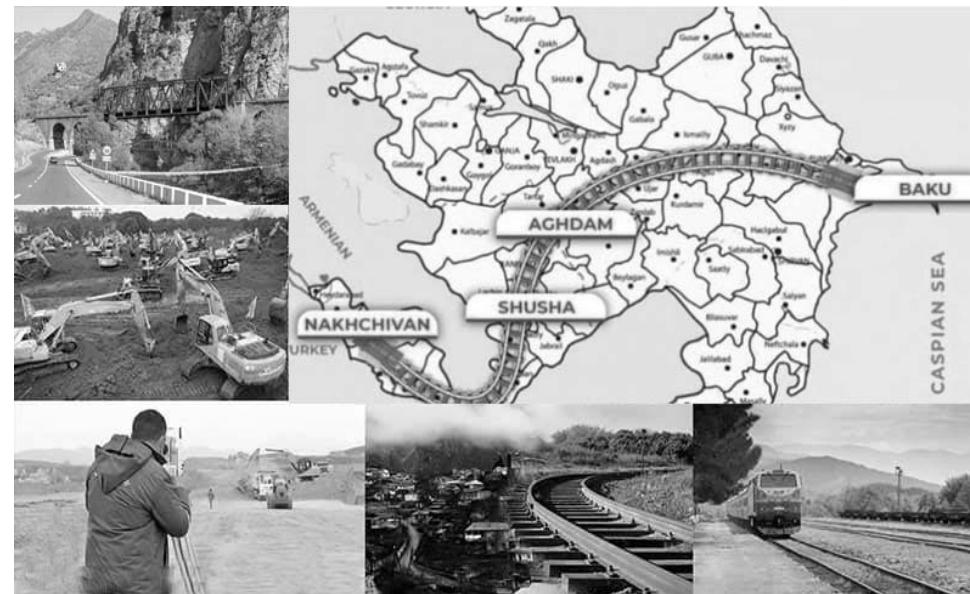
1988-ci ildə başlayaraq qəzeti nömrələrini səhifələyərkən blokadanın ilk illerinin ağırlığı, acliq-səfələti hopmuş bu səhifələrə sənki dil açıb danışır. Danışdıqca da tarixi ədalətsizliyin, hadisələrin nece düşünlüb həyata keçirildiyindən səhbət açır.

"Kommunist" qəzeti səhifələrini müxbiri Piri Məmmədovun "Şərq qapısı" qəzeti 20 fevral 1990-ci il tarixli sayında dərc olunan "Həyat yolu: Bu yerlərde qatarlar nə şərqdən qərbə gedir, nə də qərbən şərqə..." adlı yazaında neçə-neçə müəssisələrə, insanlara üz tutulur, müsahibələr alınır, təhlillər aparılır. Yازının sonunda mülliəf belə yazır: ...Coğrafiyada hər şey Qırıvıçdən ölçüldüyü kimi, bu yerlərin də bütün məsaflələri dəmir yolu ilə müyyən edilir. Dəmir yolu muxtar respublika üçün hər şeydir. İqtisadiyyatından tutmuş siyasi, sosial və mənəvi həyatınadək hamısı onun ahəngdar işləməsindən asılıdır. Dəmir yolu-respublikanın həyat yoludur. Onsuz əslinde Naxçıvan da yoxdur. Bu mənəda dəmir yolu nəyin hesabına olur-olsun işləməli, qatarlar gecə-gündüz qərbən şərqə, şərqdən qərbə getməlidir. Kimin kimdə acığı, hayif varsa, qisas almaq istəyirse, qoy başqa yol seçsin, muxtar respublikanın, onun 300 minlik əhalisinin həyat yoluna toxunmasın. Əks təqdirdə daha böyük bələlər, daha dəhşətli faciələr nəsibimiz olar...

Digər maraqlı və ədalətli yazıya nəzər

Harada vətəndaşın Vətənə yolu yoxdur?

Prezident İlham Əliyev: "Biz Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvana niyə müxtəlif, başqa yollarla getməliyik?"

salaq. Qəzeti 21 fevral 1990-ci il tarixli nömrəsində "Oqonyok" jurnalının icmalçısı Georgi Rojnev "Nehayətsiz yol" məqəlesində yazar: Azərbaycan torpağında kiminle görüşdümse, her bir müsahibim özünü açıq inamsızlığını gizlətmirdi: "Əger felən bütün mərkəzi qəzətlər və jurnallar, radio və televiziya bizi narahat edən problemlər barədə susur, ya utanmadan yalan danişırla, sizin səfərinizin nə faydası!". Heç bir gün keçməmişdi, mən inandım ki, adamlar haqlıdlılar. Həlli yubanmış millətlərə münaqışlərdə nə baş verirse versin, oxucuya və dinləyiciyə eyni şaiyələr təqdim olunurdu: "Azərbaycan az qala qəddar təcavüzkar, onun qonşuları isə günahsız qurbanlardır".

Öz vədimdə mən kələk gəlmirdim. Moskva qayıdış mütələq həqiqəti danişacaqdım. Bəs sonra? İki aydan çox keçə də, mən Azərbaycana və Ermənistana səfər barədə birçə sətir də çap etdirməmişəm. Heç bir Moskva qəzeti, heç bir jurnal mənə öz səhifələrində yer vermək istəmir. İzahı sadədir: mənim danişdiyim həqiqət aylardan bəri oxucuların və dinləyicilərin beyninə yeridən-lərə qətiyyən bənzəmir.

"Şərq qapısı"nın səhifələrində "Qatar gelir, qatar gedir", "Sərhəddəki alov nəyi işləyəndir", "Çörək növbəsi", "Şəhərə... çörək dalınca", Həqiqətlər və müəmmələr, "Sədərək hadisələri", "90-ların acisi: Bacı toyu qardaş yasına döndü" kimi yüzlərlə yazıldı Naxçıvan blokadasının çətinliklərindən, Sədərəkde və muxtar respublikanın Ermənistənla sərhəd digər rayonlarında törətdikləri münaqışlərdən, Naxçıvanın son derəcə çətin bir şəraitdə yaşamasından, iqtisadiyyatının dağlıraq tamamilə iflic vəziyyətə düşməsindən, əhalinin maddi durumunun son dərəcə çətinleşməsindən səhbət açılır. Yüz il sonra da "Şərq qapısı" qəzeti Naxçıvan blokadasının ağır günlərini, daha sonrakı illərdə isə blokada şəraitində intibah dövrünü səhifələrində yaşıdan mənbə kimi istinadgahımız olacaqdır.

Doqquzuncu bənd - nəqliyyat damarı

2020-ci ilin payızında, 44-cü gündə Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ikinci Vətən müharibəsi qələbə ilə nəticələndi. 10 noyabrda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ermənistən Respublikasının baş naziri və Rusiya Federasiyasının Prezidentinin imzaladıqları Bəyanat isə ondan bir gün önceki qəlebənin üzerine bir qəlebə də eləvə etdi. Ermənistən Kapitulyasiya aktını imzalamaqla təslim olduğunu

yalarının inşası - bu məsələni tam və gələcəyə hesablanmış çərçivədə həll etmək üçün əlavə də bənd salındı. Yəni bu nə demekdir? O demekdir ki, iki dəhliz olmalıdır. Əger lazımdırsa, iki dəhliz olmalıdır. Bu, bizim tarixi nailiyyətimizdir. Biz Naxçıvanı həm mühəsirədən çıxarıraq, eyni zamanda yeni bir nəqliyyat damarını açırıq. Deyə bilərəm ki, bütün ölkələr buradan ancaq faydalanaçaq. Azərbaycan öz ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvanla birleşir".

Cox təessüf ki, Ermənistən imza atlığı Bəyanatda hələ də üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirməkdən imtina edir. Lakin bütün burlara baxmayaraq Zəngəzur dəhlizi açılacaq və Naxçıvanın Azərbaycanın digər əraziləri ilə əlaqələri bərpə olunacaq.

Qarabağ, Şərqi Zəngəzur və Naxçıvan vahid məkana çevriləcək

Dövlət başçısının yerli televiziya kanallarına müsahibəsində çox dəyərli fikirlərdən biri de Qarabağ, Şərqi Zəngəzur və Naxçıvanın gələcək, həm də birlikdə inkişafı ilə bağlı idi: Mən müharibə başa çatandan dərhal sonra demişəm ki, biz Qarabağı cənnətə çevirəcəyik. Əslində, onsuz da bura öz təbii quruluşuna, gözəlliyyinə görə cənnətdir. Amma müasir infrastruktur, yaşayış yerləri, iş yerləri, rahatlıq - bura doğrudan da dünyanın ən gözəl yerlərindən birinə çevriləcək. Bura çox böyük coğrafiyadır.

Həm Qarabağ, həm Şərqi Zəngəzur və eyni zamanda, ona o qədər də uzaq olmayan Naxçıvan Muxtar Respublikası iqtisadi, sosial, yaşıllı enerji və təhlükəsizlik nöqtəyi-nəzərdən vahid bir böyük məkana çevriləməlidir, halbuki bu, bizim bölgüyə görə üç re-

giondur. Amma, eyni zamanda, bir-birinə təriixən bağlı olan bu bölgələr hazırda vahid konsepsiya əsasında inkişaf edir. Məsələn, biz bu il Naxçıvan və Ordubad şəhərlərinin Baş planlarının hazırlanmasına da başlayırıq. Ondan sonra illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının digər şəhərlərinin Baş planlarının hazırlanmasına başlayacaq. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı bütün yaşayış məntəqələri vahid Baş plan əsasında qurulur. Bu, bir nümunə olacaq. Sonra biz bunu ölkəmizin digər bölgələrinə də tətbiq edəcəyik. Yəni, orada həm idarəetmə, həm infrastruktur, həm də yaşıllı enerji layihələri bütün ölkəni əhatə edəcək. Bax, bizim planlarımız bundan ibaretdir. Ümumi rəqəmləri gətirmək kifayətlənirəm. Amma hesab edirəm ki, Azərbaycan televiziyaları və digər mətbu organları orada gedən prosesləri kifayət qədər işləndirir. Əlbəttə, istərdim ki, daha da çox işləndirilsin. Çünkü orada hər gün nəsə dəyişir, hər gün nəsə tikilir, hər həftə keçmiş kökünlər oraya qayıdır. Ona görə bizim mətbuat o bölgədə gedən proseslərə nə qədər çox maraqlansın və bunu işləndirsin, o qədər də yaxşı olacaq.

Bəli, dünyadan heç bir yerində hər hansı bir ölkənin vətəndaşı Vətənindən tecrid formada yaşamır. Odur ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması mütləqdir. Və yalnız bu dəhliz Naxçıvan blokadasına son qoya bilər: Azərbaycan vətəndaşının öz Vətəninə yolu açılar.

Baxmayaraq ki, bu yolu sağlı da, solu da bizim əzəli yurdumuzdur, bu yurdular müyyən dövrdə hansısa səhərvət ucbatından əlimizdən çıxıb, heç olması öz ərazimizdən bir yolumuz olsun. Bu, olacaq. Biz buna əminik.

Mətanət Məmmədova

bildirdi. Beləliklə, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonları döyüşsüz, itkisiz Azərbaycana qaytarıldı. Bəyanatın 9-cu bəndi isə Naxçıvanın blokadadan çıxması üçün cənab İlham Əliyevin təkidi ilə bir maddə olaraq sənədə salındı. Həmin vaxt Öləke Prezidentinin xalqımıza müraciətində: "Doqquzuncu bənddə göstərilir ki, bölgədəki bütün iqtisadi nəqliyyat əlaqələri bərpə edilir. Ermənistən Respublikası vətəndaşlarının nəqliyyat vasitələrinin və yüksələrin hər iki istiqamətdə manəsiz hərəkətinin təşkili məqsədilə Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları və Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında nəqliyyat əlaqəsinin təhlükəsizliyinə zəmanət verir. Nəqliyyat əlaqəsi üzrə nezareti Rusiyanın Federal Təhlükəsizlik Xidmetinin Sərhəd Xidmetinin organları həyata keçirir və tərəflərin razılığı əsasında Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşası təmin ediləcək. Bu 9-cu bənd sərf mənim təkidi nəticəsində Bəyanata salınmışdır. Çünkü müzakirə olunan, uzun illər müzakirə olunan sülh planında belə açıq-aydın müdədə yox idi. Yəni nəzərə alınırı ki, bütün kommunikasiyalar açılaqdır və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın əsas hissəsini birləşdirən dəhliz haqqında söz getmirdi. Hesab olunurdu ki, bu ümumi ifade bunu ehtiva edir. Burada isə konkret göstərildi ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın əsas hissəsi arasında dəhliz yaradılır və bu dəhlizin təhlükəsizliyini Ermənistən yox, Rusiyanın Federal Təhlükəsizlik Xidmetinin Sərhəd Xidmetinin organları həyata keçirir. Yəni bu dəhliz tam təhlükəsiz olacaq. Eyni zamanda, ikinci məsələ - tərəflərin razılığı əsasında Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasi-

w w w . s e s q a z e t i . a z